

ideo comparatur impiorum domus cum tinearum domi- ciliis, quia sicut tinea, cum domum construit, illius fundamenta corrodendo debilitat; nam si in lignis ha- bitat, ligna corrodit et perforat, facitque ut labente domo non possit esse diuturna commoratio; sic impius non tam edificat quam evertit domum, ut revera, dum bene acquisitis male acquisitis facultates adjun- git, tinea inducat; que si quid est solidi corrumpunt atque evertunt.

Septuaginta aliam addiderunt similitudinem, que satis indicat quomodo sit eorum futilitas, que impiorum comparat et molitur solertia; sic autem illi: *ἡ στένη ἐστὶν ὡς αἰὼς ἀνάθῃ βλάσῃ αἰθέρα, καὶ ὡς κηρὸς ἀποχρῖσθαι, ἐραδὲν αὐτὴν domus ejus sicut tinea, et sicut aranea. Quam sit futilis domus, que ex aranearum tela constituitur, quamque solvatur facile, res ipsa loquitur, que etiam jam apud Hebræos in proverbium abiit. Vide que diximus supra ad illud capituli octavi: Sicut tela aranearum fiducia ejus.*

Eandem quoque divitiarum fragilitatem apte exprimi- mit similitudo umbraculi seu tegurii quod exiit custos, v. g. cucumerarii aut vineæ, nec diutius durat quam necessaria videatur cucumerarii vinearumque custodia; quorum gratia à custode levi manu atque opere excitatum fuerat; quamdiu nimirum fructus sunt in suis plantis maturi et escenti, id est, exiguo tempore, et mense plerumque non amplius uno, quia statim dissipant. Et si custos iste pecorum sui, multo solvitur transferunturque facillius, quia sicut pastores, sic etiam eorum tabernaculum sequitur gregem, qui alia subinde atque alia loca mutare solent, neque in uno commorari, nisi unum aut alterum diem: Sicut faciunt Cedareni, qui rei pecuarie assiduam dant ope- ram, et quia pascula mutant, quotidiè figunt et refugunt tabernacula. Quare tabernaculum hujusmodi proverbiali specie pro re sumitur momentanea, queque ita dissolvitur, ut illius nullum supersit vestigium. Sic Isaïas ait, c. 1, v. 8: *Relinquetur filia Sion ut umbracu- lum in vinea, et sicut tegurium in cucumerario.* Hæc enim, peccata vindemii collectivis que fructibus, sic dissi- pantur, ut neque speciem habeant ullam neque usum. Idem, c. 24, v. 20, ait: *Agitatione agitabitur terra sicut ebrius, auferetur quasi tabernaculum unius noctis.* Hoc tabernaculum aut pastorum est, qui non eodem sæpè loco pernoctant, sed ut mutant pascula, sic etiam aliò atque aliò transferunt umbracula; aut certè viatorum: nam viri delicati atque potentes, cum domo exeunt, tabernacula secum gestare solent. Cum enim non raro contingit ut nox obrepat antequam commodum inveniant hospitium, ne cogantur pernoctare sub dio, mo- bile secum tentum circumferunt, quod statim atque illuxit dissolvunt. Tabernaculorum certè pastorum meminit Ezechias apud Isaïam, 58, 12, dum sua vite curriculum confectum jam esse meditabatur: *Generatio mea ablata est, et convoluta est à me quasi taberna- cula pastorum. Præcisa est velut à tevente vita mea: diu adhuc ordier, succidit me.*

E quibus satis constat in Scripturis passim umbra- culum seu tabernaculum sumi pro re mutabili fragili-

que, ut bene Sanctius observat. Quapropter per illud aptè divitiarum frequentissimè dominos suos mutati- um, et omnes racemos quasi vindemiam sibi reposi- tam rapit colligisque. Talis est dives in vita sua; sed qualis in morte? Id explicat aptissimè Job subdens:

VERS. 19.—DIVES CUM DORMIET NIHIL SECUM AU- FERET; APERIET OCELOS SUOS, ET NIHIL INVENIET (1). Ubi notandum vitam hanc somnum, et mortem vocari vigiliam. Dives, inquit, cum dormierit, id est, postquam dormierit, post somnum hujus vite, aperiet oculos suos, et nihil inveniet, quia nimirum phantasma totum erat et insanabile, quod hic videbat; cui consentit illa Davidis sententia. Psal. 75, 6: *Dormierunt somnum suum, et nihil invenerunt omnes viri divitiarum in ma- joribus suis.* In quem locum ita pulchrè S. Ambrosius: *Quia, inquit, dives somnum suum dormierunt, non ha- bent Christi quietem, non surgunt Christi resurrectione.* Dormiunt ergo somnum suum potentes impique, in illo non virtutes, non imitationem Christi, non bona somniantes opera, que verè sunt res, sed vanitates, sed peccata, sed dominationes et principatus; et hinc est ut vigilantes non inveniant ea in altera vita, in qua nihil nisi quæ sunt Christi; hæc autem ipsi habere non possunt, quia hic non dormiunt Christi somnum, et sic vigilantes, ibi nihil invenientes, tunc

(1) APERTI OCELOS (mentis in morte), ET NIHIL INVENIET; nihil sibi utile, commodum, fructuosum ex omnibus opibus vel operibus suis. (Tirinus.)

In Græco: Ἠδύοτερος καταψύχεται καὶ οὐ προσδοχεῖ, dives dormit et non apponet; sed legendum videtur προσδοχεῖ, apponet. Nam προσδοχὴ, apponi, Græcum, et ὕψος, collectus. Hebræum dicitur de iis qui cum honore in monumentis majorem sepeliuntur, 2 Reg. 22, 20. Jerem. 8, 2, et 22, 19.

APERIET OCELOS SUOS ET NIHIL INVENIET. Sæpè etiam dum vivit à suis deseruit ob morbos contagio formidandos. (Grævus.)

Lorsque le riche s'endormira en mourant, il n'emporta rien avec lui; il ouvrira les yeux, et il ne trouvera rien. — Il est étonnant, dit S. Grégoire, que Job té- moigne en parlant du riche, que lorsqu'il sera en- dormi il ouvrira les yeux. Car pour dormir, ajoute ce saint, nous fermons les yeux; et au contraire ce nous les ouvrons étant éveillé. Mais au sujet dont il s'agit, il est vrai de dire que l'homme étant com- posé de corps et d'âme, lorsque le corps est endormi et le riche s'endort, et il ouvre néanmoins les yeux; et parce que son corps étant mort, son âme commence à voir et à connaître la vérité de toutes choses: elle s'aperçoit alors du néant de ce qu'elle possédait, et elle se trouve dans un vide entier, elle qui se regardait auparavant, et qui se réjouissait comme étant remplie de toutes sortes de biens plus que tous les autres. Qu'on s'enle donc, continue ce Père, et que l'on se glorifie présentement tant que l'on voudra, et d'être plus riche que son prochain; il viendra un avantage, se réveillera de son sommeil, et il connaîtra alors combien ce qu'il possédait en songe était vain et peu solide. Car il arrive à ce riche au temps de la mort la même chose qui arrive assez souvent à un pauvre, lequel s'imaginoit, étant endormi, qu'il est devenu très-riche, et qu'il commence déjà à mé- priser ceux qui le méprisaient auparavant à cause de sa pauvreté; mais se réveillant ensuite, il se sent un fort grand chagrin d'avoir perdu cette image, quoique vaine, des grandes richesses dont il jouissait au- moins en dormant; et il gémit d'autant plus sous le poids de sa pauvreté, que le temps de son bonheur, quoique imaginaire, a moins duré. (Sæy.)

videbunt hæc omnia non fuisse nisi insomnia et verè nihil, quia tota hæc vita nihil aliud est nisi somnus, et res ejus insomnia.

Pulchrè Philo, lib. Quod Deus sit immutabilis, ita Moysem introduct loquentem cum rege Edom, et rationem reddentem cur ab ejus bonis se abstineat: Nam ista, inquit, tibi chara omnino nihil sunt; an putas mortalem rem ullam verè esse et subsistere, et non tanquam in suggestu quodam ab inani et incertâ opinionis sustineri non aliter quam somniorum ludicra? Cui acciens S. Hieronymus in allata verba Psalmi: Verè, inquit, hæc vita somnus est, et divitiarum: quando enim videmur eas tenere, statim amittimus, sicut illud quod scriptum est in propheta; sicut cum aliquis dormit sitiens, si invenit aquam bibit, postea cum evigilaverit ipsa sitis manet; ita sunt et divitiarum in hoc mundo, dum tenemus amittimus: Dormiunt impii in hæc vita, et ejus sitiunt res; bibunt quidem, et possident, sed quid? possidendo eas amittunt, et evigilant in morte, atque evigilando siti pereunt. Duo ergo mala habebunt, scilicet amissionem illarum statim ac eas accepissent, et poenam non solum amissionis, sed etiam deceptionis; sentient enim se deceptos, putantes hæc esse aliquid, cum nihil sint.

Sed mirandum est, valde, inquit S. Gregorius, c. lib. 18 Moralium, cap. 12, quod dicitur: Cum dormierit, aperiet oculos suos. Ut dormiant quippe oculos claudimus; et non cum dormimus oculos ap- erimus, sed cum evigilamus. Hæc tamen in re, quæ homo ex anima constat et corpore, cum unus rei somnus dicitur, alterius vigilia demonstratur, quæ cum corpus obdormiscit in morte, tunc anima evigilat in verè cognitione. Et dormit ergo dives, et oculos aperit, quia cum in carne moriatur, ejus anima videre cogitur, quod videre antea contempsit; tuncque evigilat, et oculos aperit, quia quales sint res verè cognoscit. Oculos corporis et concupiscentiæ apertissimos habet dives dum vivit, omnia attentissimè circumspiciens que presentia sunt, sed oculos mentis habet clausos, nolens conspiciere et prospicere futura; in morte oculos corporis claudet, ideoque dicitur dormiturus; aperiet autem oculos mentis, et id cogetur vel invidet videre, quod dum viveret videre contempsit. Id quod ex eplone illo Evangelico, Lucae 16, 25, comprobatur Gregorius, qui dormiens et mortis somnum incurrens oculos aperit: vidit enim tunc Lazarum, quem dum viveret nunquam vidit, quamvis ad ejus janam jaceret, per quam sæpè quotidie egrediebatur et ingrediebatur; sed mortuus dum esset, in tormentis vidit Lazarum; tunc aperiens oculos nihil invenit, quod nec aqua guttulam secum tulit.

Alio quoque modo potest intelligi quod S. Job dicit: Aperiet oculos suos, et nihil inveniet. Apertus enim oculorum in Scriptura sacrâ significat brevissimum, momentaneum et imperceptibile tempus. Unde Ap- ostenus, ad judicandum quam brevi tempore futura sit in judicio rerum omnium discussio, dixit, 1 Cor. 13, 8:

ptum tamen et prostratum iri, non secus ac si ingens aliqua tempestas repente exoritur, aut ventus, qui omnia pessundet...

VERS. 22. — ET MITTET SUPER EUM (1), ET NON PARCET : DE MANU EJUS FUGIENS FUGIET. — Super impium,

(1) Illam ipsam tempestatem, de qua proximè dictum. Erat tempestatis, vel Dei tempestatem immittentis. FUGIENS FUGIET, quantum poterunt fugere fugientes, sed non effugient. (Menochius.)

FUGIENS FUGIET, id est, celebrè affugiet, vità, et omnibus suis valere jussit. (Tirinus.)

וַיְתֵן לָהּ וַיִּפְרֹצֵי, scil. Deus (ejus) nomen in hoc libro sæpius jam vidimus omitti, ubi orationis series illud subaudiendum ostendit, super eum, scil. עָלָיו mala illa et infortunia quibus repente opprimitur, ita et sine misericordià pessimi dabitur. Alii ad יִפְרֹצֵי est versus superiori subaudiunt דָּוִד, ut sit : Projiciet se ventus, i. e., irruet in eum. Schuurerus בְּתֵבֶלֶת fidem ex v. 21 subaudiendum censet. « Locis, inquit, in quo versatur impius, is est, qui personà nec dicitur hominemque suis manibus sursum vibrare et ducit, hoc modo : Eunque locus eius sursum pro-

ptum, inquit, in profundo inferni jacentem mittet justus scelerum altor penas horribiles et omnis generis tormenta, quæ hominis ingenium nec enumerare nec excogitare sufficiat, quot et quanta isthic miser sustineat. Deus enim tunc absque misericordiâ severissimè in illum animadvertet faciens illi iudicium sine misericordiâ; quemadmodum ipse dum viveret noluit miseri proximum. Quod autem ait, fugiens fugiet, id est, fugere conabitur, sed effugere nequibit. Hebraea enim verba actum inchoatum tantum sæpe significant.

VERS. 25. — STRINGET SUPER EUM MANUS SUAS (4), ET SIBILABIT SUPER ILLUM INTUENS LOCUM EJUS. — Projiciet inclementer, ut è manibus ipsis etolet; quæ quidem figura, quamvis audacior, minime incredibilis videri potest, quum Hebrais sæpiuscolè locos agnoscere vel abnegare aliquem, immò pedestri ad eum oratione, Levit. 18, 25, 28, evomere terra suos incolas dicitur. Dubito tamen an עליו verit possit : Sursum projiciat; nec loco manuum tributam esse à poeta, mihi persuadere possum, ne quidem tum si prospopœia ille usus esset. Multo concinnius videtur, suffixum ad דָּוִד ad Deum referri, hoc sensu : A manu Dei fugiet perimente, quam tamen non effugere potest. Alii aufugiendi verbum h. l. capiunt evanescenti notione (conf. supra, 9, 25), ut hæc sit sententia : Manus Dei efficiet, ut aufugere, i. e., interfere et prosors disparere cogatur. (Rosenmüller.)

(4) Manuum compassione irritabili impium Deum; nam ut est in Psal. 2, 4 : Qui habitas in caelis, etc. SIBILABIT, etc., quod etiam ad irrisionem spectat. INTUENS, etc., sedem felicitatis, ex qua excedit impius. (Menochius.)

STRINGET MANUS, quæqueque penam et exterminium impii videri vel audire. Heb., Græcè et Chaldaicè est, plaudet complexis manibus, nempe præ admiratione, irrisione et smasmatione; his, inquam, et aliis similibus impiorum penis deterritis, cave semper mihi ab omni graviore peccato, et vitæ moralium innocentiâ perpetuo fovi. (Tirinus.)

STRINGET SUPER EUM MANUS SUAS, quisquis adierit plaudet præ gaudio. SIBILABIT SUPER EUM, INTUENS LOCUM EJUS, exhibebitur mortis nomen. (Grotius.)

וַיְהַדֹּם עָלָיו יָדָיו וַיִּסְתַּח וְיַלְתֵּם, plaudet, vel complodet, super eum manus, vel volas, suas, nempe Deus, de quo proximo versus locutus est. Sed quum hic continetur narratio plagarum quibus afficitur impolus coram hominum oculis, præstat referre ad homines plagarum spectatores. Est igitur hic locutio impersonalis elliptica, qualis Isa. 9, 6, Jer. 25, 6. Alii : Complodet, complodens seil., aliquis vel minusquisque, seil., qui enim ita deturatum videbit. Plusus manuum est signum, 1º gaudio, sive letitia; 2º irrisionis; vide Thren. 2, 15, Ezech. 25, 6. Nah. 3, 19. Hic autem insultantis gestus Deo tribuitur. (Tirinus.)

וַיְהַדֹּם עָלָיו יָדָיו, id est, celebrè affugiet, vità, et omnibus suis valere jussit. (Tirinus.)

וַיִּפְרֹצֵי, scil. Deus (ejus) nomen in hoc libro sæpius jam vidimus omitti, ubi orationis series illud subaudiendum ostendit, super eum, scil. עָלָיו mala illa et infortunia quibus repente opprimitur, ita et sine misericordiâ pessimi dabitur. Alii ad יִפְרֹצֵי est versus superiori subaudiunt דָּוִד, ut sit : Projiciet se ventus, i. e., irruet in eum. Schuurerus בְּתֵבֶלֶת fidem ex v. 21 subaudiendum censet. « Locis, inquit, in quo versatur impius, is est, qui personà nec dicitur hominemque suis manibus sursum vibrare et ducit, hoc modo : Eunque locus eius sursum pro-

tenitissimus autem iudex Deus sic illum manibus omnipotentis sue stringet, ut elabi nusquam possit aut illâ ratione effugere : adeo verò nullâ super illum commiseratione movebitur, ut quasi sibillando irridat eum complacens sibi in executione severæ justitiæ suæ. Quemadmodum quoque in Proverbiis ad impios Sapiaentia dicit, Prov. 1, 26 : Ego quoque in interitu vestro ridebo, et subsannabo, cum vobis id quod timebatis advenerit : cum irruerit repentina calamitas, et inferius quasi tempestas ingruerit : quando venerit super vos tribulatio et angustia. Dicuntur hæc adprobantibus, id est, humano more : nec enim risus, qui fit deducto ore, nec sanna, quæ fiunt contracto naso, nec ira ulavæ passio cadit in Deum, qui incorporeus est et immutabilis. Tu enim, Domine potentissime et justissime, ait S. Augustinus lib. 1 Confess. cap. 4, et stabilis et immutabilis es; amas, nec astutus; zelus, et securus es; penitet te, et non doles; irasceris, et tranquillus es. Igitur hic risus et subsannatio significat Dei grave justumque odium, quæ aversatur et graviter plectit impius sui contemptores; non quòd Deus delectetur torturâ impiorum, seu quòd delectetur justitiâ justæque vindictâ, quâ justè plectuntur scelerati. Ita S. Bernardus, Serm. 9 in Psalmum Qui habitas : Quid ergo, inquit, in insipientium interitu Sapientia credimus placiturum, nisi justissimam et suam dispositionem et irreprehensibilem ordinem et verum? Sanè quod Sapientia tunc placebit, sapientius quoque placeat necesse est universis. Unde Job ait : Sibilabit super illum intuens locum ejus. Deus enim, ut ibidem S. Bernardus observat, gaudet cum sine subsannationis, ut patet ex Thren. 2, 16; Nah. 3, 19; Jer. 25, 9; Soph. 2, 15; 2º stuporis. Vide 4 Reg. 9, 8, et 2 Par. 23, 8. (Synopsis.)

Ut qui verba leu d'o il est tombé frapper des mains, et le siffiera en lui insultant. — Job n'a rapporté ce qu'il vient de dire touchant la fin malheureuse des impies, que pour faire voir qu'étant très persuadé de ces vérités, il avait eu un grand soin de se garder de tous les crimes que lui imputaient ses amis, et de conserver son innocence. Ainsi lorsqu'il dit, que ce qui jetait les yeux sur le lieu où était l'impie, frappait des mains, et le siffiera, il parle de ce qu'il a lui-même, en considérant l'impie, non dans le temps de son élévation, mais de sa chute, et avant conçu, non pour sa personne, mais pour son état, un mépris qui l'a porté à se moquer de ce qui parait le plus florissant dans une fortune qui dure si peu, et dont la fin est si malheureuse. (Sacy.)

CAPUT XXVIII.

1. Habet argentum venarum snarum principia; et auro locus est, in quo conlatur.

2. Ferrum de terrâ tollitur, et lapis solutus calore, in as vertitur.

3. Tempus posuit tenebris, et universorum finem ipse considerat, lapidem quoque caliginis, et umbram moris.

res quoque suo loco collocatur, ut sit ordo congruus rerum in toto universo. Locus autem piorum est coelum; locus impiorum est infernus. Gaudet ergo cum quisque piorum in celo, et quisque impiorum in inferno, loco et gradu suo pro meritis vel demeritis collocatur. Gaudet enim ordine rerum; siquidem ordo est commune bonum totius universi, et consequent singularum ejus partium.

Ridet igitur, inquit Cornelius in Proverbiorum cap. 1, vers. 26, et subsannat sive exhibat Deus sceleratos et impios sui contemptores. Primò, dum eos hostiliter, sed justè, pro meritis acriter punit, omnibusque irridendos et subsannandos objicit. Secundò, cum eis sua scelera exprobat; uti immisericordiam exprobat impio à se in judiciè die demandans. Teriò, dum de illorum justà penâ gaudet, facitque ut omnes angeli et sancti gaudeant, uti gavisuros de excidiò Babylonis docet S. Joannes in Apocalypsi, 18, 20, dicens : Exulta super eum caelum, et sancti Apostoli et Prophetæ; quoniam judicavit Deus iudicium vestrum de illâ. Quarto, dum eos hostibus, præsertim dæmonibus, tradidit, qui illos torquendo et cruciando irrideant et subsannent. Fusius hæc vide apud Cornelium nostrum supra citatum; et consule quæ superiùs diximus ad cap. 22, vers. 19: Videbunt justis, et lachryabuntur, etc.

Septuaginta pro, stringet super eum manus suas, cum Hebræo et Chaldæo legunt : Καταίρει ἐπὶ χειρὶν τὸν ὑπερήφανον, plaudet super eum manibus suis. Sicut mirum victores peracto prælio manibus complexis lætitiâ, similis verò victæ gentis derisum significant, cum summâ voluptate pedibus suis substrata intuentem casa inimicorum corpora, gentemque victam ac vinculis ad triumphum obligatam. Pro verbis autem illis : Et exhibabit super illum intuens locum ejus, Septuaginta legunt : Καὶ οὐρανεὶς ἐπὶ τὸν ἐπιφανῆ, et exhibabit eum de loco suo, hoc est, cum irrisione sibilato pellet impium de sancto loco, scilicet ipsius Dei, quod cum sensu vulgato facili coheret; mirum Deum à se cum derisu repellere, et pulsam à se cum derisu despiciere, ad rem nostram prædem est, loci, à quo impius rejicitur, et in quem projicitur, observato discrimine vel successu; in quo est mira proportio atque connexio. Ceterum quis hunc Dei despectum non formidet?

CHAPITRE XXVIII.

1. Car c'est celle raison qui a appris à l'homme que l'argent à un principe et une source de ses veines dans les entrailles de la terre; et que l'or, qui se fond, à un lieu particulier où il se forme;

2. Que le fer se tire de la terre; et que la pierre étant fondue par la chaleur d'un feu ardent, se change en siraîn.

3. L'homme a découvert ces choses, et il a borné le temps des ténèbres, où ces métaux étaient ensevelis depuis le commencement du monde; il considère lui-même la fin et les propriétés de toutes choses; il sait les faire servir à sa nécessité, à sa commodité, ou à sa vanité; et la pierre précieuse ensevelie dans l'obscurité des rochers et dans le sein de la terre, comme dans l'ombree de la mort, ne peut être cachée à ses yeux.